

EURÓPAI
SZÁMVEVŐSZÉK

HU

2018

A KAP jövője

Tájékoztató

2018. március

TARTALOMJEGYZÉK

	Bekezdés
Összefoglalás	I–V
Bevezetés	1–6
Téma és cél	1–4
Módszer és ismertetés	5–6
A mezőgazdasági ágazat és a vidéki térségek szempontjából lényeges fő adatok és tendenciák	7–18
Az elmúlt évtized folyamán a KAP kiadásai stabilak voltak és a jövedelemtámogatásra összpontosultak	7–8
Alacsonyabb számú, de nagyobb méretű (és kevesebb munkaerőt foglalkoztató) mezőgazdasági üzem állít elő változatlan értékű végterméket, ami nagyobb teljes munkaidős egyenértékre jutó jövedelmekhez vezet	9–10
Az uniós élelmiszerárak közeledtek a világpiaci árakhoz, és az Unió nettó élelmiszer-exportőrré vált	11
A mezőgazdasági termelők életkora nőtt, a földterületekre vonatkozó adatok nem következetesek	12–13
Nincs kellő előrehaladás a környezetvédelem és az éghajlat-politikai fellépés terén	14–16
Csökkent a vidéki és egyéb térségek közötti gazdasági különbségek mértéke	17–18
Áttekintésünk	19–49
A KAP szükségletei	20–26
Nincs elegendő információ a szükségletek azonosításához	20–23
Nem egyértelmű az uniós hozzáadott érték	24
Reagálás a hosszú távú tendenciákra	25
A KAP hatása a tisztességességre és az egységes piacra	26
A KAP célkitűzései	27–30
A célkitűzések nem kellő egyértelműsége és specifikussága	28

A más uniós célkitűzésekkel való összhang szükségessége	29–30
A KAP erőforrásai	31–34
A források elosztása nem alapul kellőképpen a szükségleteken vagy a várható uniós hozzáadott értéken	31–34
A KAP folyamatai	35–42
A költséghatékony KAP-eszközök kialakításához jobb és gyorsabb információkra van szükség	35–37
A KAP és más uniós politikák, valamint a KAP különböző eszközei közötti összhang elérése	38–40
Egyszerűsítésre szükség van, de az nem mehet az eredményesség rovására	41
A KAP következő reformjának bevezetéséhez elegendő időt kell hagyni	42
A KAP outputjai, végeredményei és külső tényezői	43–48
Az outputokat, eredményeket, hatásokat és célkitűzéseket összekapcsoló eredményes teljesítményrendszer szükségessége	43–46
A kifizetett összegek és a megállapított teljesítménycélok elérése közötti összefüggés	47
A szakpolitikát nyomon kell követni, és szükség esetén ki kell igazítani	48
A KAP-pal kapcsolatos elszámoltathatóság	49
A jövőbeli szakpolitika értékelésének kritériumai és következményei	50–66
I. melléklet – Az e tájékoztatót alátámasztó számvevőszéki kiadványok jegyzéke	
II. melléklet – A Szerződés KAP-ra vonatkozó célkitűzései	

ÖSSZEFOGLALÁS

I. Az uniós pénzügyek és szakpolitikai végrehajtás jelenlegi hétéves tervezési időszaka 2020-ban ér véget, és ennek kapcsán sor kerül az Unió közös agrárpolitikájának (KAP) felülvizsgálatára. A Bizottság 2017. novemberben közleményt tett közzé az élelmiszer-ágazat és a mezőgazdaság jövőjéről, amelyben ismerteti a 2020 utáni KAP-pal kapcsolatos elgondolásait.

II. Ez a tájékoztató a Bizottság közleményére adott válaszuk. E dokumentumban a mezőgazdaság és a vidéki térségek szempontjából lényeges kulcsfontosságú tendenciákat és adatokat elemzünk, ismertetjük a jelenlegi KAP-pal kapcsolatos véleményünket, valamint megvitatjuk az új KAP kritériumait és fő kihívásait.

III. A közlemény több ajánlást figyelembe vesz, amelyet a Számvevőszék az elmúlt évek során tett. Egy új, teljesítményalapú keret létrehozásának a szándékát fogalmazza meg. Megjegyezzük ugyanakkor, hogy a közlemény alapjául szolgáló statisztikák egy része nem felel meg a korábbi jelentésekben általunk meghatározott kritériumoknak, így a közlemény alapján valószínűleg hasonló intézkedések fognak támogatásban részesülni, mint korábban.

IV. A közlemény egyik fő eleme egy ún. „új teljesítési modell” támogatása, amely nagyobb rugalmasságon és szubszidiaritáson alapul, valamint nagyobb felelősséget ruház a tagállamokra a teljesítményre vonatkozóan. Véleményünk szerint az új teljesítési modell sikeréhez a következők szükségesek:

- olyan megbízható tudományos és statisztikai bizonyítékok alapján kialakított intézkedések, amelyek alátámasztják, hogy az intézkedések meg fogják hozni a kívánt eredményeket;
- a KAP új „stratégiai terveinek” releváns, nagyratörő és ellenőrizhető célokat kell meghatározniuk, amelyeket összehangolnak az uniós célkitűzésekkel;
- megbízható teljesítménymonitoring- és értékelési keret; és
- szilárd alapokon nyugvó elszámoltathatósági és ellenőrzési nyomvonal, amely bizonyosságot nyújt mind a szabályszerűségekre, mind a teljesítményre vonatkozóan.

V. A Bizottság közleménye nem terjeszt elő javaslatot. Az e tájékoztatóban meghatározott kritériumok szolgálnak majd információkkal a bizottsági javaslatra irányuló jövőbeli felülvizsgálatunkhoz, annak közzétételét követően. Terveink szerint a felülvizsgálat eredményeképpen a végleges javaslatra vonatkozó vélemény készül majd.

BEVEZETÉS

Téma és cél

1. Az uniós pénzügyek és szakpolitikai végrehajtás jelenlegi hétéves tervezési időszaka 2020-ban ér véget, és ennek kapcsán sor kerül az Unió közös agrárpolitikájának (KAP) felülvizsgálatára. A Bizottság a következő KAP-ra vonatkozó jogalkotási javaslatát hatásvizsgálattal együtt kívánja előterjeszteni 2018. májusban.
2. A 2020 utáni időszakra szóló KAP reformjának előkészítése során 2017 novemberében kulcsfontosságú lépés történt, amikor a Bizottság közzétette az élelmiszer-ágazat és a mezőgazdaság jövőjéről szóló közleményt¹. Amikor a Bizottság bejelentette a közlemény kiadására irányuló szándékát, 2018. évi munkaprogramunkban kiemelt feladatként tekintettünk a közleményre adott válaszukra. 2017. december 6-án a szakterületért felelős biztostól, Phil Hogantól felkérést is kaptunk arra, hogy reagáljunk a közleményre.
3. A közlemény a következőkre összpontosít:
 - a mezőgazdasági termelők közvetlen kifizetéseinek fenntartása, a kockázatkezelési eszközök és a mezőgazdasági termelők piaci jutalmazását növelő kezdeményezések fokozottabb igénybevétele mellett;
 - nagyobb mértékű hozzájárulás az Unió környezetvédelemre és éghajlatváltozásra irányuló céljainak eléréséhez;
 - figyelem fordítása a vidéki térségek „társadalmi-gazdasági berendezkedésére”;
 - nagyobb hangsúly helyezése a fenntartható mezőgazdasági termelésre, az egészségre, a tápanyagokra, az élelmiszer-hulladékokra és az állatjólétre;
 - a kutatás, az innováció és a technológia, valamint a pénzügyi eszközök jobb kihasználása; valamint;

¹ COM(2017) 713 final: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az élelmiszer-ágazat és a mezőgazdaság jövője.

- az ún. „új teljesítési modell“, amely nagyobb rugalmasságon és szubszidiaritáson alapul, nagyobb felelősséget ruházva a tagállamokra a teljesítményre vonatkozóan.

4. Az Európai Unió (EU) külső ellenőreként nem feladatunk a jövőbeni szakpolitikák kialakítása. Ellenőrzési tapasztalatainkra hagyatkozva azonban tanácsal láthatjuk el az uniós politikai döntéshozókat arra vonatkozóan, hogy hogyan javítsák a KAP elszámoltathatóságát, valamint általános eredményességét és hatékonyságát. Ez a célja e dokumentumnak, amely az élelmiszer-ágazat és a mezőgazdaság jövőjéről szóló bizottsági közleményre adott válaszuk. Ez a dokumentum nem ellenőrzési jelentés, hanem a nyilvánosan elérhető információkon alapuló áttekintés.

Módszer és ismertetés

5. Az e tájékoztatóban² megfogalmazott véleményünk a következőkön alapul:

- korábbi munkánk;
- külső jelentések áttekintése és külső szakértőkkel folytatott konzultációk;
- a Bizottság érintett főigazgatóságaival folytatott megbeszélések³.

6. E tájékoztatóban a következőket ismertetjük:

- a mezőgazdasági ágazat és a vidéki térségek szempontjából lényeges fő adatok és tendenciák;
- a jelenlegi KAP-pal kapcsolatos véleményünk;

² A tájékoztatók nem ellenőrzési, hanem áttekintő dokumentumok. Ekként nem járnak új ellenőrzési munka lefolytatásával, hanem már közzétett ellenőrzési megállapításokon, következtetéseken és ajánlásokon, valamint más, nyilvánosan elérhető információkon alapulnak. Az ***I. melléklet*** megadja az e dokumentumban említett kiadványaink teljes listáját.

³ Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság, Éghajlatpolitikai Főigazgatóság, Környezetvédelmi Főigazgatóság, Eurostat, Regionális és Várospolitikai Főigazgatóság, Egészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Főigazgatóság.

- következtetések, ezen belül a KAP-ra irányuló jogalkotási javaslat és az abból következő jövőbeli szakpolitika értékelésének kritériumai, valamint a 2020 utáni KAP előtt álló fő kihívások.

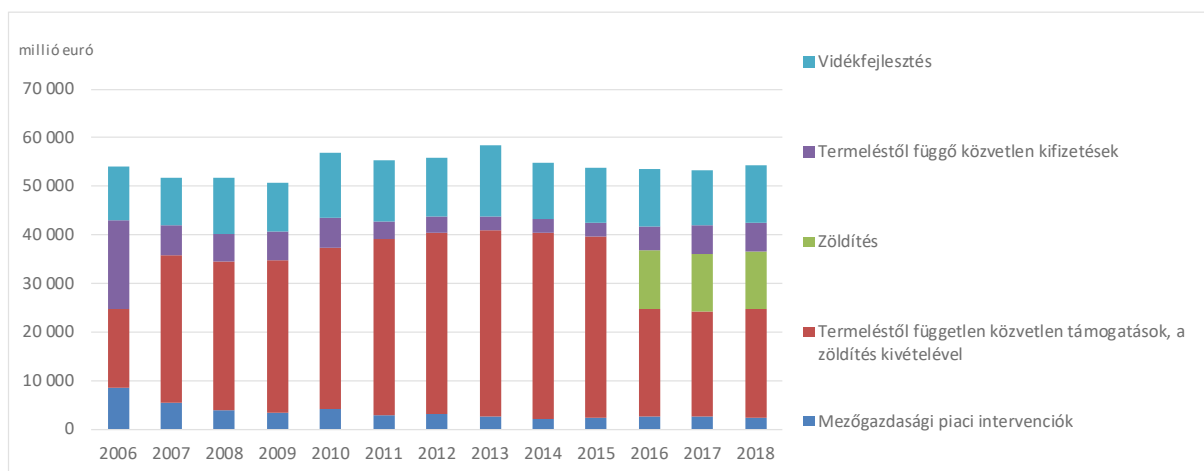
A MEZŐGAZDASÁGI ÁGAZAT ÉS A VIDÉKI TÉRSÉGEK SZEMPONTJÁBÓL LÉNYEGES FŐ

ADATOK ÉS TENDENCIÁK

Az elmúlt évtized folyamán a KAP kiadásai stabilak voltak és a jövedelemtámogatásra összpontosultak

7. 2006 óta a KAP-ra fordított, az uniós költségvetésbe beállított kiadások átlagosan évi 54 milliárd eurót tettek ki. A KAP költségvetése nominálértékben viszonylag állandó maradt (lásd: **1. ábra**).

1. ábra – A KAP költségvetése több éve változatlan

Forrás: Számvevőszék, az uniós költségvetések alapján.

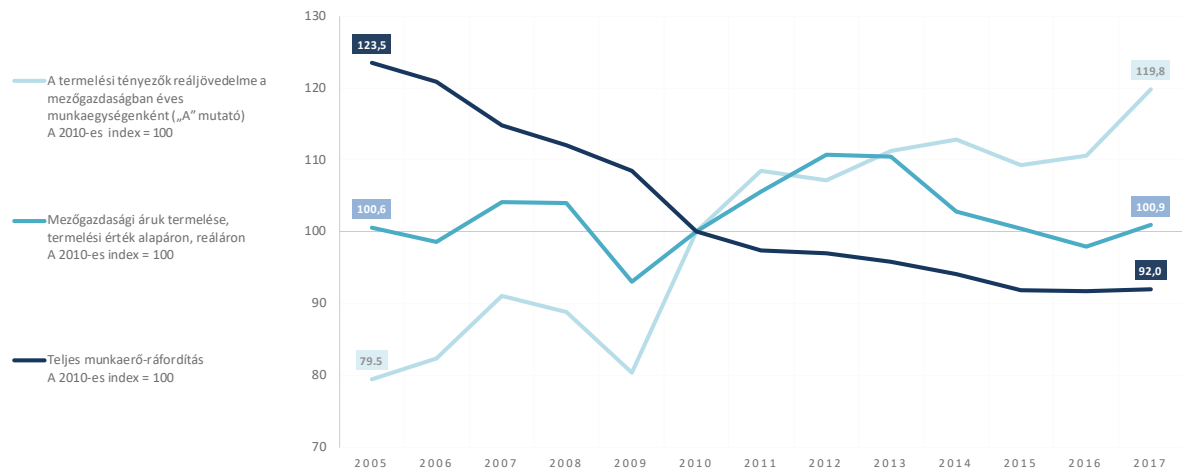
8. A KAP költségvetésének körülbelül 72%-át a mezőgazdasági termelőknek nyújtott közvetlen kifizetésekre fordítják, így módon támogatva jövedelmüket. E kifizetéseket általában hektáronként teljesítik a mezőgazdasági területek után, nagyrészt anélkül, hogy összekapcsolnák azokat a termeléssel, és a hektáronként kifizetett támogatás a mezőgazdasági üzem méretének növekedésével alig csökken. Körülbelül 22%-ot fordítanak vidékfejlesztési intézkedésekre, amelynek felét szintén a hektárok száma alapján fizetik ki a mezőgazdasági termelőknek. A fennmaradó részből (6%) piaci intézkedéseket finanszíroznak.

Alacsonyabb számú, de nagyobb méretű (és kevesebb munkaerőt foglalkoztató) mezőgazdasági üzem állít elő változatlan értékű végterméket, ami nagyobb teljes munkaidős egyenértékre jutó jövedelmekhez vezet

9. Az Eurostat gazdaságszerkezeti felmérése szerint 2013-ban 10,8 millió mezőgazdasági üzem működött az Unióban, ami 22%-os csökkenést jelent a 2007-ben regisztrált 13,8 millió mezőgazdasági üzemhez képest. E mezőgazdasági üzemek átlagos mérete 12,6 ha-ról 16,1 ha-ra nőtt, ami 28%-os növekedést jelent. Ezzel párhuzamosan a 2005-ös 12,8 millió teljes munkaidős egyenértéknek megfelelő mezőgazdasági munkaerő-állomány 2017-re 9,5 millió teljes munkaidős egyenértékre csökkent, ami főleg a mezőgazdasági üzemek irányítói⁴ és családtagjaik által végzett, bérjellegű juttatással nem javadalmazott munkát érintette. Így egy átlagos mezőgazdasági üzem egynél kevesebb teljes munkaidőben dolgozó személynek nyújt munkát (a legkisebb mezőgazdasági üzemek esetében a KAP kedvezményezettjeinek kétharmada munkaidejének kevesebb mint negyedét fordítja a földjén végzett munkára; lásd még: **1. háttérmagyarázat**). A mezőgazdasági termelés értéke ingadozott ugyan, de reálértéken nagyjából azonos szinten maradt. Jóllehet a különböző ágazatok teljesítménye széles skálán mozog, ez összességében az egy teljes munkaidős személyre jutó, gazdálkodásból származó jövedelem jelentős növekedését eredményezte (lásd: **2. ábra**).

⁴ A mezőgazdasági üzem irányítóját az Eurostat a következőképpen határozza meg: „az a természetes személy, aki az érintett üzem mindennapi működésének körébe tartozó pénzügyi és termelési feladatokért felelős. Üzemenként csak egy személy azonosítható az üzem irányítójaként. A mezőgazdasági üzem irányítója olykor megegyezik a gazdaság tulajdonosával, a mezőgazdasági üzem irányítója azonban a tulajdonostól különböző személy is lehet”.

2. ábra – Mivel a mezőgazdasági termelés értéke stabilan alakult, a mezőgazdasági munkaerő-állomány pedig csökkent, nőtt az egy teljes munkaidőben foglalkoztatott személyre jutó átlagos jövedelem

Forrás: Számvevőszék, az Európai Bizottság adatai alapján (a 2017-es adatok becsléseken alapulnak).

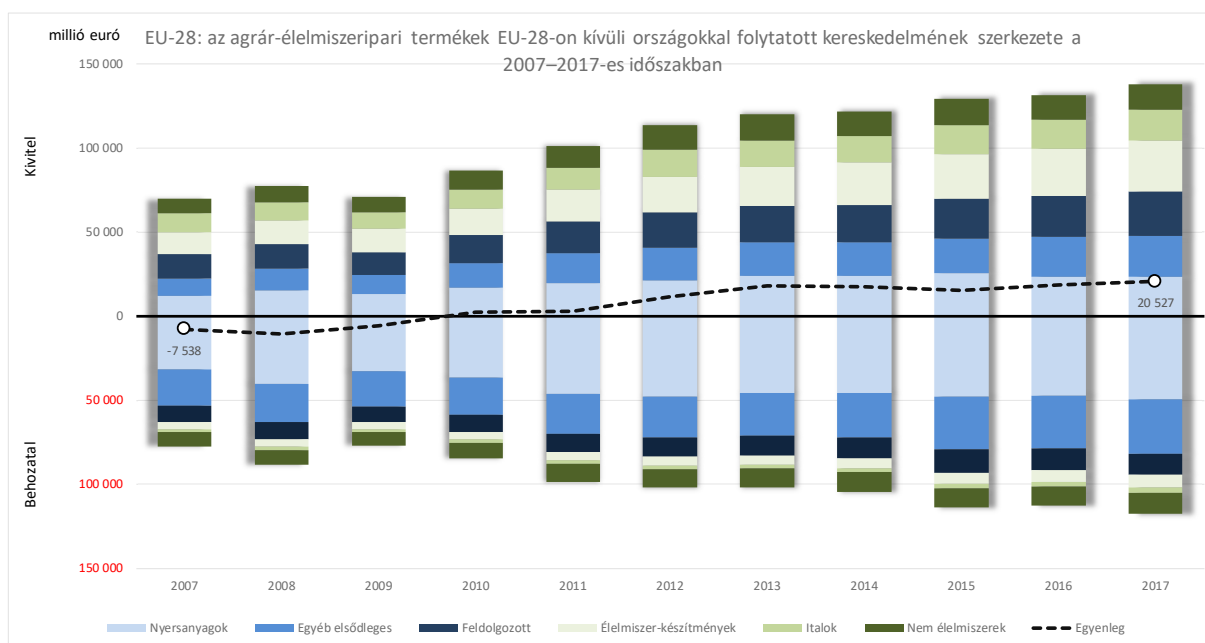
10. Az OECD szerint a mezőgazdasági üzemek bruttó bevételein belül az uniós támogatás aránya 2016-ban 21%-ot tett ki, azaz csökkent a 2007-es 24%-hoz és a 2000-es 33%-hoz képest⁵.

⁵ OECD: *Agricultural Policy Indicators 2017 – Monitoring and evaluation: Reference tables (full dataset)* (Mezőgazdaság-politikai mutatók 2017 – Monitoring és értékelés: referenciatáblázatok [teljes adatkészlet])
<http://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?QueryId=77872&vh=0000&vf=0&l=&il=&lang=en>

Az uniós élelmiszerárak közeledtek a világpiaci árakhoz, és az Unió nettó élelmiszer-exportórré vált

11. Az Unió több élelmiszert termel, mint amennyit elfogyaszt, és nettó élelmiszer-exportórré vált (lásd: **3. ábra**). Az uniós árak ugyanakkor jelentősen közeledtek a világpiaci élelmiszerárakhoz. E kereskedelmi többlet elsősorban az Unió feldolgozott élelmiszerek és italok területén fennálló erős pozíciójának köszönhető. Az Unió azonban továbbra is a feldolgozatlan mezőgazdasági termékek nettó importőre (ezek címkéje a **3. ábrán** „Nyersanyagok” és „Egyéb elsődleges”).

3. ábra – Az Unió nettó élelmiszer-exportórré vált

Forrás: Comext: tények és szám adatok.

A mezőgazdasági termelők életkora nőtt, a földterületekre vonatkozó adatok nem következtek

12. 2010-ben minden 100 55 év feletti mezőgazdasági termelőre 14 35 éven aluli termelő jutott. 2013-ban ez az érték 10,8 35 éven aluli mezőgazdasági termelőre csökkent. Az uniós mezőgazdasági termelők átlagos életkora a 2004 és 2013 közötti időszakban 49,2 évről

51,4 évre nőtt⁶. Ez összhangban van az általános demográfiai tendenciákkal. Megjegyezzük, hogy legtöbbször az idősebb mezőgazdasági termelők gazdaságai a legkisebb méretű mezőgazdasági üzemek⁷.

13. A mezőgazdasági területként használt teljes földterületre vonatkozó adatok nek következetesek. A gazdaságszerkezeti felmérés szerint a teljes mezőgazdasági hasznosítású terület nagysága az évtizedek során viszonylag változatlan maradt. Hasonló kép bontakozik ki a KAP közvetlen kifizetései céljából bejelentett területekre vonatkozó bizottsági adatokból is. Az állandó gyepterületek arányára vonatkozó jelentéstétel alapjául szolgáló bizottsági adatokból azonban eltérő tendencia rajzolódik ki (a bejelentett mezőgazdasági terület 11,5%-os csökkenése) (lásd: 21/2017. sz. különjelentés). Az ültetvénystatisztikák szerint a 2006-os 186,8 millió hektárról 2015-re 178,8 millió hektárra zsugorodott a mezőgazdasági terület, ami 4%-os csökkenést jelent. Ennél jelentősebb változások következtek be a földeknek a mezőgazdasági termelés különböző típusai közötti megoszlása tekintetében⁸.

Nincs kellő előrehaladás a környezetvédelem és az éghajlat-politikai fellépés terén

14. A mezőgazdasághoz kapcsolódó környezetvédelmi problémák négy fő kérdés köré csoportosíthatók⁹:

⁶ A mezőgazdasági üzemek fő üzemeltetőinek átlagos életkora az USA-ban ugyanezen időszak alatt még jobban megemelkedett (https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/rural-area-economics/briefs/pdf/015_en.pdf).

⁷ A KAP C.23. sz. háttérmutatója (https://ec.europa.eu/agriculture/cap-indicators/context/2017_en); https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/rural-area-economics/briefs/pdf/09_en.pdf.

⁸ Az Eurostat gazdaságszerkezeti felmérése (<http://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/farm-structure>) és ültetvénystatisztikái (<http://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/data/database>).

⁹ A KAP C.35., C.40., C.41. és C.45. sz. háttérmutatója (https://ec.europa.eu/agriculture/cap-indicators/context/2017_en); JRC (2012) A talaj állapota Európában (http://eusoils.jrc.ec.europa.eu/ESDB_Archive/eusoils_docs/other/EUR25186.pdf); EEA (2015) *State of the Nature in the EU* (A természet helyzete az EU-ban) (<https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu>); DG AGRI, *Facts and figures on EU agriculture and the CAP* (Tények és számadatok az uniós mezőgazdaságról és a KAP-ról) (https://ec.europa.eu/agriculture/statistics/facts-and-figures_en).

- i. **Biológiai sokféleség:** A mezőgazdasági élőhelyek védettségi helyzete a 2007–2012-es időszakban az esetek 11%-ában kedvező, miközben a 2001–2006-os időszakban csak az esetek kevesebb mint 5%-ában volt kedvező. 1990 óta a mezőgazdasági területekhez kötődő közönséges madárfajok populációi 30%-kal csökkentek, a legelők pillangópulációi pedig közel 50%-kal fogyatkoztak meg.
 - ii. **Vízminőség:** Az uniós mezőgazdasági területeket tartós nitrogéntöbblet jellemzi, amelynek mértéke átlagosan 50 kg/hektár. 1993 óta a folyókban csökkent a nitrátok szintje, a talajvízben azonban nem. Egyes területeken még mindig magas a nitrátkoncentráció, ami számos tó és folyó esetében vezet szennyezéshez, főként az intenzív mezőgazdaság jellemezte régiókban.
 - iii. **Levegő:** Az ammónia jelentős levegőszennyező. Európában az ammóniakibocsátás csaknem 95%-áért a mezőgazdaság a felelős. Jóllehet a kibocsátások 1990 óta 23%-kal csökkentek, 2012-ben ismét emelkedni kezdtek.
 - iv. **Talaj:** Az EU-ban az ásványi talajok körülbelül 45%-a alacsony vagy nagyon alacsony (0–2%), 45%-a pedig közepes ásványi széntartalommal (2–6%) rendelkezik. A talajra vonatkozó tendenciák az adatok hiánya miatt nehezen állapíthatók meg, de a szerves széntartalom csökkenése hozzájárul a talaj termőképességének csökkenéséhez, valamint az elsivatagosodás kockázatának növekedéséhez.
15. Az éghajlatváltozást érintő fő problémát az üvegházhatásúgáz-kibocsátások jelentik. A mezőgazdaságból származó üvegházhatásúgáz-kibocsátások 2015-ben az uniós kibocsátások 11%-át tették ki. E kibocsátások 1990 és 2013 között 20%-kal csökkentek, ám 2014-ben ismét növekedésnek indultak. A földhasználatból, a földhasználat megváltozásából és az erdőgazdálkodásból származó nettó elnyelések 2015-ben az összes uniós üvegházhatásúgáz-kibocsátás körülbelül 7%-át ellensúlyozták.
16. Ugyanakkor a mezőgazdaság egyedülállóan kiszolgáltatott az éghajlatváltozással szemben, amely egyike azoknak a tényezőknek, amelyek hozzájárulnak Európa egyes részein a búza terméshozamának stagnálásához, a folyamatos növénynevelés ellenére. A

mezőgazdaság a felelős Európában az édesvíz-felhasználás több mint 50%-áért. Az éghajlatváltozás az öntözés fokozódásához vezetett¹⁰.

Csökken a vidéki és egyéb térségek közötti gazdasági különbségek mértéke

17. Az Eurostat szerint 2016-ban az Unió lakosságának körülbelül 19,1%-a élt vidéki területeken¹¹, szemben a 2007-es 19,7%-os értékkel. 2013-ban a vidéki területek egy főre jutó GDP-je a teljes gazdaság hasonló mutatójának 73%-át tette ki; ez emelkedést jelent a 2008-as 70%-os értékhez képest. A vidéki területek átlagos uniós foglalkoztatási rátája megegyezik más területekével, noha a ráták tagállamonként eltérnek. A vidéki területek szegénységi rátája a 2007-es 31,4%-ról 2016-ra 25,4%-ra csökkent.

18. A vidéki térségek gazdaságát – hasonlóan a városokéhoz – az ipari és a szolgáltatási szektor uralja. Ezek együtt adják (az Eurostat szerint) a vidéki területeken termelt bruttó hozzáadott érték 96%-át. A vidéki területeken termelt bruttó hozzáadott érték 4%-át adja a mezőgazdaság, az erdőgazdaság és a halászat; ugyanez az érték a teljes gazdaságot tekintve 1,5%. Ez a részarány az elmúlt öt évben nem változott.

ÁTTEKINTÉSÜNK

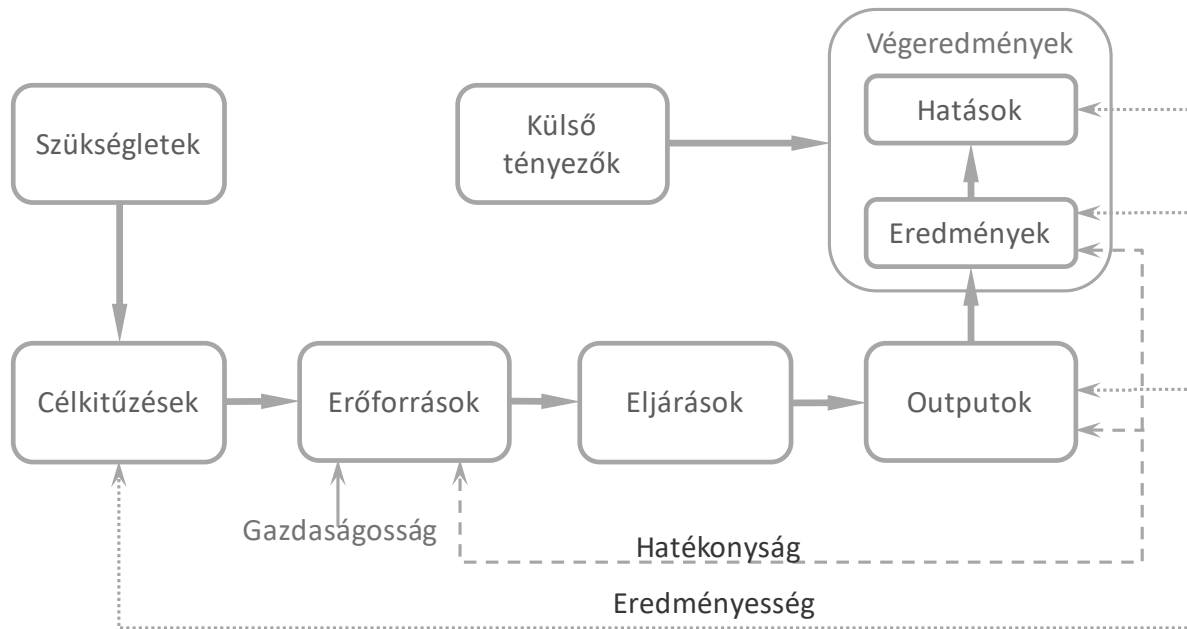
19. Áttekintésünk a programok számvevőszéki logikai modellje köré szerveződött (lásd: **4. ábra**) amely meghatározza, hogy a közpénzből történő beavatkozás miként valósíthatja meg a gazdaságosságot, hatékonyságot és eredményességet. Az egyes szakaszokban

¹⁰ EEA (2017). *Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2016. An indicator-based report*. (Éghajlatváltozás, hatások és kiszolgáltatottság Európában, 2016. Mutatókon alapuló jelentés). Az EEA 1/2017. sz. jelentése.

¹¹ Az Eurostat a régiók három típusát különbözteti meg: ezek a „túlnyomóan vidéki”, a „köztes” és a „túlnyomóan városi” régiók, és ajánlja az adatok e három csoport tekintetében külön történő ismertetését; tájékoztatónkban mi is ezt a gyakorlatot követjük. Az a közleményben megfogalmazott állítás, miszerint az Unió lakosságának 55%-a vidéki területeken él, abból származik, hogy a „túlnyomóan vidéki” régiókat és a „köztes” régiókat összevonták. A „köztes” régiókat ennyi erővel a „túlnyomóan városi” régiókkal is összevonhatták volna, ami ahhoz az ellentmondásos állításhoz vezetett volna, hogy az Unió népességének 80%-a városi régiókban él.

felvetett pontok példaként szolgálnak olyan problémákra, amelyeket korábban feltártunk, és amelyeket a 2020 utáni KAP kialakításakor figyelembe kell venni.

4. ábra – A program logikai modellje

Forrás: Számvevőszék, Teljesítmény-ellenőrzési kézikönyv

A KAP szükségletei

A bizottsági közlemény a következőket megállapításokat teszi a szükségletekről:

- Eltérés mutatkozik a mezőgazdaságból származó jövedelem és a más gazdasági ágazatokra jellemző jövedelem között.
- A mezőgazdaságból származó jövedelem rendkívül ingadozó.
- Fennáll annak a kockázata, hogy a hátrányos természeti adottságú területeken található földeket nem művelik tovább.
- A közvetlen kifizetések elosztása nem kellően kiegyensúlyozott.
- Meg kell őrizni a hatékonyan működő belső piacot.
- Nincs elég beruházás a mezőgazdasági üzemek szerkezetátalakítása, modernizálása, az innováció, a diverzifikáció és az új technológiák átvétele területén.
- Megfelelően reagálni kell az éghajlatváltozásra és a természeti erőforrások korlátaira.
- Számba kell venni a vidéki területeket érintő strukturális problémákat és a fiatalok elvándorlását.
- Kezelní kell a többek között az egészséggel, az élelmiszer-biztonsággal, az élelmiszer-hulladékkal és az állatjóléttel kapcsolatos társadalmi aggodalmakat.

Nincs elegendő információ a szükségletek azonosításához

20. Több KAP-intézkedés szükségességének alátámasztásához jobb információkra lenne szükség¹². Ez a helyzet különösen a közvetlen kifizetéseken keresztülli jövedelemtámogatás esetében, amely jelenleg a KAP költségvetésének több mint 70%-át emészti fel. A Szerződés 39. cikke kimondja, hogy a KAP célja „a mezőgazdasági termelékenység növelése” és „ily módon a mezőgazdasági népesség megfelelő életszínvonalának biztosítása, különösen a

¹² Matthews, A. (2017), „Appendix 1: Why further reform?” (1. függelék: miért van szükség további reformra?) (29–30. o.), in: Buckwell, A. et al. 2017. *CAP – Thinking Out of the Box: Further modernisation of the CAP – why, what and how?* (KAP – Újszerű gondolkodás: A KAP további korszerűsítése – miért, mit és hogyan? RISE Foundation, Brüsszel.

mezőgazdaságban dolgozók egy főre jutó jövedelmének növelésével” (lásd: **II. melléklet**). Az „ily módon” kifejezés összekapcsolja a KAP két célkitűzését. A mezőgazdasági termelők jövedelmét és családjaik életszínvonalát eredetileg a fogyasztók által viselt magasabb árak révén kezelték. Ezt követően fokozatosan áttértek az adófizetők által finanszírozott közvetlen jövedelemtámogatásra. Még ha a mezőgazdasági termelők megfelelő életszínvonalának biztosítására irányuló, Szerződésben foglalt célkitűzést különállóan vizsgálnánk, akkor sem lenne elegendő adat annak az állításnak az alátámasztására, hogy a mezőgazdaságból élő háztartások összességében tekintve jelentős támogatásra szorulnak a megfelelő életszínvonal eléréséhez.

21. A Bizottság érvelése szerint jelentős különbség áll fenn a mezőgazdasági termelők által a mezőgazdasági üzemben végzett munkájukkal szerzett jövedelem és a gazdaság egészét jellemző átlagos bérek és fizetések között. A Bizottság által ismertetett adatokat¹³ azonban két jelentős hiányosság is érinti: i. nem veszik figyelembe a gazdálkodáson kívüli jövedelemforrásokat (lásd: 1. háttérmagyarázat), és ii. az átlagok elleplezik a jövedelmi helyzet nagymértékű változatosságát¹⁴.

1. háttérmagyarázat. Egyéb jövedelemforrások a mezőgazdaságon kívül

Az Eurostat szerint a mezőgazdasági termelők körülbelül 30%-a folytat a mezőgazdaságon kívüli egyéb kereső tevékenységet, és ez az arány a házastársak és a háztartás más tagjai esetében valószínűleg magasabb. A DG AGRI által korábban közzétett adatok¹⁵ szerint az 5 hektárnál kisebb területen gazdálkodó mezőgazdasági termelőknek több mint 60%-a idejének kevesebb mint 25%-át fordítja a mezőgazdasági üzemre, és a mezőgazdasági termelők 80%-a munkaidejének kevesebb mint felét fordítja gazdálkodásra. Csak a 20 hektár feletti gazdaságméret esetében nagyobb a teljes munkaidős irányítók száma azoknál, akik munkaidejük kevesebb mint 50%-át töltik a gazdaságban. Nagy számú KAP-kedvezményezett nyugdíjban is részesül. A Bizottság által ismertetett számok nem

¹³ Az élelmiszer-ágazat és a mezőgazdaság jövője című közlemény 6. ábrája.

¹⁴ DG AGRI, Tények és számadatok az uniós mezőgazdaságról és a KAP-ról (https://ec.europa.eu/agriculture/statistics/facts-and-figures_en).

¹⁵ https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/rural-area-economics/briefs/pdf/09_en.pdf

tartalmazzák a mezőgazdaságon kívüli jövedelemforrásokat. Az Európai Parlament mezőgazdasági háztartások jövedelmeiről szóló tanulmánya szerint¹⁶: „Jelenleg nincsen olyan uniós statisztikai rendszer, amely képes lenne információt nyújtani a mezőgazdasági termelők életszínvonaláról.” Több alkalommal kértük, hogy biztosítsanak ilyen adatokat, mivel azok tájékoztatást nyújthatnának a mezőgazdasági termelők megfelelő életszínvonalának biztosítására irányuló szakpolitikai döntéshozatal során. Egyes tagállamok tekintetében rendelkezésre állnak a mezőgazdasági háztartások valamennyi forrásból származó jövedelmére vonatkozó adatok, és ezek arra engednek következtetni, hogy ezek a háztartások nem feltétlenül vannak rosszabb helyzetben más háztartásoknál.

22. A mezőgazdasági üzemek jövedelme a nagyobb gazdaságok esetén esetében magasabb (egységnyi munkaerőre vetítve is)¹⁷. A mezőgazdaság és a gazdaság egésze közötti jövedelmi különbség kiszámítása során a Bizottság mind a 10,8 millió uniós mezőgazdasági üzemet figyelembe veszi, köztük a 7,2 millió 5 hektárnál kisebb gazdaságokat és a 6 millió 4000 euró éves standard termelési értéket el nem érő gazdaságokat is¹⁸. Ez a nagyon kis méretű, gyakran a jellegükből adódóan nyereségességi problémákkal küzdő mezőgazdasági üzemekből álló „hosszú farok” torzítja a képet. A közepes méretű, 5 és 250 hektár közötti gazdaságok jövedelmi helyzete, amelyekhez a Bizottság szerint az uniós közvetlen támogatások 72%-a kerül, jobb ennél.

23. A mezőgazdasági termelők életszínvonalának kezelésén túlmenően a Bizottság okfejtése szerint a közvetlen kifizetések biztosítják, hogy az Unió minden területén mezőgazdasági tevékenység folyjon, ideértve a hátrányos természeti adottságú területeket (amelyek a vidékfejlesztési politika keretein belül is részesülnek jövedelemtámogatásban), ami többféle

¹⁶ Hill, B. és Dylan Bradley, B. (2015) *Comparison of farmers' income in the EU Member States* (A mezőgazdasági termelők jövedelmének összehasonlítása az uniós tagállamok körében). Az Európai Parlament számára készített jelentés.

¹⁷ A korreláció erősebb, ha a méretet a kibocsátás alapján fejezik ki. A fizikai méret rosszabb mutatója a jövedelmi szinteknek, mivel a kevésbé nyereséges, extenzív gazdaságok közül sok a nagy méretű, miközben sok nyereséges, intenzív gazdaság, különösen a hús- és a zöldségágazatban, hektárban kifejezve viszonylag kis méretű.

¹⁸ A legkisebb gazdaságok e két kategóriája (fizikai és gazdasági méret szerint) nagyrészt átfedésben van egymással.

gazdasági, környezeti és társadalmi előnnyel jár, ideértve a közjavak biztosítását is. Ezeknek az érveknek a hitelessége az őket alátámasztó adatok megbízhatóságától függ.

Nem egyértelmű az uniós hozzáadott érték

24. Az uniós hozzáadott érték alapvető célkitűzéssé tétele a Bizottság egyik olyan javaslata, amely valamennyi jövőbeli uniós szakpolitikára vonatkozik¹⁹. Uniós hozzáadott érték alatt rendszerint az uniós fellépés által nyújtott pótlólagos eredmény értendő, amelyet nemzeti, regionális vagy helyi szintű, összehangolatlan fellépéssel nem lehetett volna elérni. E fogalomnak azonban nincs általánosan elfogadott meghatározása. Egy ilyen fogalommeghatározás elfogadása és alkalmazása segítené a jövőbeli uniós kiadásokról folytatandó nyilvános vitát és döntéshozatalt.

Reagálás a hosszú távú tendenciákra

25. A jelenlegi szabályok szerint a következő többéves pénzügyi keretre (és az összes jelentős szakpolitikai területre, köztük a KAP-ra) irányuló javaslatot annak kezdete előtt két évvel nyújtják be, és a többéves programok (például a KAP 2. pillérébe tartozó programok) kifizetései a következő többéves pénzügyi keret első három évében folytatódhatnak. Ez azt jelenti, hogy a szakpolitikai döntések akár 12 évvel későbbi kifizetésekre is kiterjedhetnek. Ezért figyelembe kell venni azokat a hosszú távú fejleményeket, amelyekkel a szakpolitika kölcsönhatásba kerülhet.

A KAP hatása a tisztességességre és az egységes piacra

26. A közvetlen kifizetések legnagyobb része – mivel azok a mezőgazdasági üzem területéhez kapcsolódnak – a legnagyobb méretű mezőgazdasági üzemekhez kerül (a támogatás mintegy 80%-át a kedvezményezettek 20%-a kapja meg). Az eddig alkalmazott különféle újraelosztási mechanizmusok (pl. felső korlát megszabása és újraelosztó kifizetések) csak korlátozott hatást gyakoroltak. A támogatás hektáronkénti mértékének a tagállamok közötti és (az alaptámogatási rendszer esetében) a tagállamokon belüli közelítése növelheti az egyes nagyobb mezőgazdasági üzemeknek teljesített kifizetéseket. Az alaptámogatási rendszert

¹⁹ Vitaanyag az Európai Unió pénzügyeinek jövőjéről, COM(2017) 358, 2017. június 28.

alkalmazó egyes tagállamok arra is felhasználták a lehetőséget, hogy megőrizzék a múltbeli támogatási szintekből eredő magas támogatási szinteket. A kifizetések mértéke ezért tagállamonként nagyon jelentősen eltérhet. Az egy hektárra jutó kifizetések kevesebb mint 100 euró és több mint 1000 euró között szóródhatnak.

A KAP célkitűzései

A bizottsági közlemény a következőket megállapításokat teszi a célkitűzésekről:

- A KAP három fő célkitűzése a következő:
 - az „intelligens és rugalmas” mezőgazdasági szektor kialakításának elősegítése;
 - a környezetvédelemmel és éghajlatváltozással kapcsolatos intézkedések ösztönzése, a környezetvédelmi és éghajlatváltozásra vonatkozó uniós célkitűzések eléréséhez való hozzájárulás;
 - a vidéki térségek társadalmi-gazdasági berendezkedésének megerősítése.
- Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye keretében létrejött, az éghajlatról szóló Párizsi Megállapodás alapján vállalt kötelezettségekkel és a fenntartható fejlesztési célokkal való összhang szükségessége.
- Méltányos hozzájárulás az Unió 2030-ra vonatkozó éghajlat- és energiapolitikai céljaihoz.
- A Bizottság értékelné és hagyná jóvá a KAP stratégiai terveit, és ily módon maximalizálná a KAP uniós prioritásokhoz és célkitűzésekhez, valamint az éghajlatváltozásra és energiára vonatkozó tagállami célok eléréséhez való hozzájárulását.
- A KAP-nak ezért a fenntarthatóbb mezőgazdaságra való áttérést kell célul kitűznie.

27. A Szerződés szerinti célkitűzések közleményben szereplő, a 2020 utáni KAP-ra vonatkoztatott értelmezése nagyjából összhangban van a jelenlegi időszak KAP-ra vonatkozó célkitűzéseivel (lásd: **II. melléklet**).

A célkitűzések nem kellő egyértelműsége és specifikussága

28. Bizonyos KAP-intézkedések céljai nem egyértelműek. Például a KAP legutóbbi reformja által bevezetett – a KAP környezetvédelmi teljesítményének javítását célzó – zöldítési intézkedésekkel kapcsolatos célkitűzés nem tartalmazott konkrét célértékeket arra nézve, hogy az intézkedés milyen mértékben járuljon hozzá a környezet védelméhez és az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez. A célkitűzéseket lehetőség szerint számszerűsíteni kell, nemcsak az outputokra, hanem az eredményekre és hatásokra vonatkozóan is²⁰.

A más uniós célkitűzésekkel való összhang szükségessége

29. Az uniós szakpolitikák sok különböző témakört, területet és ágazatot fednek le. A KAP célkitűzéseinek összhangban kell lenniük ezekkel az egyéb szakpolitikákkal (ideértve a kohéziót, az éghajlat-politikai fellépést és a környezetvédelmet). Adott esetben meg kell határozni a KAP más uniós célkitűzések eléréséhez való hozzájárulását. Ez a kötelező nemzetközi kötelezettségvállalások²¹ formáját öltő uniós célkitűzéseket is érinti.

30. Különböző uniós szakpolitikai területek egymással átfedésben lévő célkitűzésekkel rendelkeznek, például a területi egyensúlyt/kohéziót, a társadalmi befogadást és a szegénység mérséklését illetően. A KAP és a többi uniós szakpolitika közötti egymást kiegészítő jelleg javítása kedvező fejlemény lenne. Kevés bizonyítékot találtunk például arra, hogy az esb-alapok közötti komplementaritás és szinergia céljait valóban átültették a gyakorlatba a (2014–2020-as időszakra bevezetett) partnerségi megállapodásokban és a vidékfejlesztési programokban.

²⁰ Világbank (2017) „*Thinking CAP: Supporting Agricultural Jobs and Incomes in the EU*” (A KAP átgondolása: a mezőgazdasági álláshelyek és jövedelmek támogatása az EU-ban).

²¹ Például az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye részes feleinek 21. konferenciája (COP21), az ENSZ fenntartható fejlesztési céljai és a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) keretében.

A KAP erőforrásai

A bizottsági közlemény a következő megállapításokat teszi az erőforrásokról:

- Mivel nem kívánta megelőlegezni az uniós pénzügyek jövőjéről folyó széles körű vita eredményét, a Bizottság nem tér ki a 2020 utáni KAP költségvetésének méretére.
- A közlemény nem határoz meg egyértelmű összefüggést a jövőbeli erőforrások és a teljesítményértékelés között.

A források elosztása nem alapul kellőképpen a szükségleteken vagy a várható uniós hozzáadott értéken

31. A KAP-forrásokat nemzeti „keretek” formájában osztják ki a tagállamok számára, amelyeket nem a tagállamok szükségletei és nem is meghatározott eredmények elérésére vonatkozó vállalásai alapján állapítanak meg, hanem a tagállamoknak kell az előre meghatározott „keretek” elköltése érdekében intézkedéseket előterjeszteniük. Ez a módszer kockázatokat rejt magában a kiadások teljesítményorientáltságát illetően.

32. Megállapítottuk, hogy a vidékfejlesztési programok gyakran támasztják alá meggyőzően a források intézkedések és célkitűzések közötti elosztásának indokoltságát. A forrásokat oda irányozhatják elő, ahol azokat valószínűleg maradéktalanul el fogják költeni, nem pedig oda, ahol azokból kulcsfontosságú szükségleteket kezelnének és eredményeket érnének el. Ez arra mutat, hogy a jelenlegi kultúra a teljesítmény helyett inkább a kiadásokra összpontosít.

33. A társfinanszírozási arányok általában nem tükrözik a különböző intézkedésekben rejlő uniós hozzáadottérték-teremtési potenciál közötti különbségeket. Ha az uniós forrásokat újra a legmagasabb uniós hozzáadott értéket biztosító intézkedésekre összpontosítanák, az javítaná a szakpolitika hatékony és eredményes pénzgazdálkodását.

34. Az OECD²² úgy határozza meg a teljesítményalapú költségvetés-tervezést, mint „olyan költségvetés-tervezés, amely a kiutalt forrásokat mérhető eredményekkel kapcsolja össze”. A Bizottság nem fogadta el azt a nemrégiben megfogalmazott ajánlásunkat, amely úgy szólt, hogy adott esetben alkalmazza a teljesítményen alapuló – minden egyes forrásnövekedést az outputok vagy más eredmények növekedéséhez kötő – költségvetés fogalmát a 2020 utáni időszak kohéziós politikai beavatkozásainak finanszírozására. A Bizottság úgy érvelt, hogy az Unió költségvetése „teljesítményalapú költségvetés”, ami a költségvetési eljárás során lehetővé teszi a teljesítményinformációk figyelembevételét, és válaszában kijelentette, hogy az uniós költségvetés szintjén nem tartja megvalósíthatónak és alkalmazandónak a kiutalt erőforrásoknak az outputokhoz vagy más eredményekhez való kifejezett hozzárendelését magában foglaló megközelítést.

²² OECD: Szakpolitikai tájékoztató, 2008. március, *Performance Budgeting: A Users' guide* (Teljesítményalapú költségvetés-tervezés: felhasználói útmutató).

A KAP folyamatai

A bizottsági közlemény a következő megállapításokat teszi a folyamatokról:

- A KAP stratégiai tervei az 1. és a 2. pillérbe tartozó beavatkozásokat egyaránt fel fognak ölelni, biztosítva a szakpolitika következetességét a jövőbeli KAP-on belül és más szakpolitikák viszonylatában is.
- A tervezési folyamatnak egyszerűbbnek kell lennie, mint a jelenlegi vidékfejlesztési programalkotásnak.
- A részletes támogathatósági szabályokat és az előíró jellegű intézkedéseket uniós szinten meg kell szüntetni.
- A közvetlen kifizetések akkor teljesíthetők hatékonyabban és eredményesebben a feladatukat, ha egyszerűbbé és célzottabbá válnak.
- Ahhoz, hogy a mezőgazdasági termelők jövedelemtámogatásban részesülhessenek, környezetvédelmi és éghajlatváltozásra vonatkozó kötelezettségeket kell végrehajtaniuk, amelyek az ambiciózusabb önkéntes gyakorlatok kiindulási alapját képezik majd.
- Szélesebb körben kell alkalmazni az innovatív pénzügyi eszközöket.
- A KAP javítani fogja a vidéki térségekre vonatkozó más uniós szakpolitikákkal fennálló egymást kiegészítő jelleget.

A költséghatékony KAP-eszközök kialakításához jobb és gyorsabb információkra van szükség

35. A KAP-eszközök kialakítása nem mindig esetben történik szilárd bizonyítékok alapján. Ennek részben az uniós szakpolitikai ciklus azon visszatérő problémája a magyarázata, hogy az új programozási időszak tervezésekor még nem állnak rendelkezésre az előző időszakok kiadásaira és eredményeire vonatkozó megfelelő, releváns adatok. Az elégséges adatok hiánya (különbféle kérdésekre vonatkozóan, mint például a biológiai sokféleség és a talaj, a

tudás és szaktanácsadás iránti igény vagy a mezőgazdasági háztartások életszínvonala) és a tényleges szükségletek ebből adódó pontatlan azonosítása (lásd: **20–23. bekezdés**) a támogatás nem kellő célzottságához vezet. A Bizottság nemrégiben a kiadásokra irányuló felülvizsgálatokat indított el, de még nem ismerjük ezek módszertanát.

36. Egyes KAP-intézkedések esetén holtteherhatás vagy kizorítási hatások merülnek fel. Bizonyos támogatható tevékenységek esetében, ahol ez a kockázat különösen magas, mérlegelni lehetne a pénzügyi eszközök esetleges alkalmazását.

37. Az Unió úgy döntött, hogy az éghajlattal kapcsolatos fellépést úgy finanszírozza, hogy az éghajlat-politikai fellépést beépíti vagy „általánosan érvényesíti” a különböző uniós finanszírozási eszközökben, többek között a KAP-ban is. Megállapítottuk azonban, hogy a mezőgazdaság és a vidékfejlesztés területén nem történt jelentős elmozdulás az éghajlat-politika irányában, és az éghajlattal kapcsolatos fellépések finanszírozásának valamennyi potenciális lehetőségét sem tárták fel teljes mértékben.

A KAP és más uniós politikák, valamint a KAP különböző eszközei közötti összhang elérése

38. A KAP olykor ellentmondásos jelzéseket küld azáltal, hogy olyan intézkedéseket támogat, amelyek egymással nem összeegyeztethető hatásokat fejtenek ki. Az OECD például úgy véli²³, hogy a zöldítés potenciális hatását nagyrészt ellensúlyozta a termeléstől függő önkéntes támogatás hatása. Bizonyos kompromisszumokat nem azonosítanak egyértelműen. Például a jövedelemtámogatás a földárak emelkedéséhez vezet, és növeli a fiatal mezőgazdasági termelők előtt álló belépési akadályokat. A fiatal mezőgazdasági termelőknek külön támogatást fizetnek, ami jelentős holtteherhatással jár, és további hatást fejt ki a földek értékére.

39. Jelenleg a környezeti és éghajlat-politikai célkitűzéseket a zöldítés és a kölcsönös megfeleltetés révén érvényesítik általánosan a KAP-ban. A zöldítési kötelezettségek azonban általában nem támasztanak nagy követelményeket, és csak a kedvezményezettek kis részére

²³ OECD: *Evaluation of Agricultural Policy Reforms in the European Union: The Common Agricultural Policy 2014-20* (Az európai uniós agrárpolitikai reformok értékelése: a közös agrárpolitika a 2014–2020-as időszakban).

vonatkoznak. Jóllehet a kölcsönös megfeleltetési követelmények a KAP legtöbb kedvezményezettjére alkalmazandók, a KAP-támogatásra való jogosultság nem függ azok követésétől, és a meg nem felelés esetén az egyes mezőgazdasági termelőkre kiszabott – százalékarányban kifejezett – szankciók rendszerint csekélyek, noha széles körű alkalmazásuk révén jelentős hatást fejthetnek ki. Ajánlottuk, hogy bármely közvetlen kifizetéshez való hozzáférést kössenek bizonyos alapvető környezeti és éghajlati követelmények teljesítéséhez, amelyek a jelenlegi kölcsönös megfeleltetési és zöldítési ölelik fel.

40. A KAP-on kívüli szakpolitikai eszközökkel való jobb koordinációra is szükség van. Átfedés áll fenn az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (a KAP 2. pillére) és az európai strukturális és beruházási alapok közé tartozó más alapokból, főként az Európai Regionális Fejlesztési Alapból finanszírozott projektek hatóköre között. A megújulóenergia-beruházásokat például támogathatja az EMVA és több másik alap is.

Egyszerűsítésre szükség van, de az nem mehet az eredményesség rovására

41. Az eredményességet hátrányosan befolyásoló összetettségre példaként szolgálnak a vidékfejlesztési programok, amelyek terjedelme gyakran több száz is lehet, és bár a végrehajtás bizonyos szempontjaira vonatkozóan előíró jellegű részleteket tartalmaznak, de nem tartalmaznak konkrétumokat a várt eredményekre vonatkozóan. További példaként említhetők a zöldítés, az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó agrár-környezetvédelmi intézkedés és kisebb mértékben a kölcsönös megfeleltetés egymással átfedésben lévő követelményei. Ahhoz azonban, hogy valamely politika eredményes és hatékony legyen, szükség lehet bizonyos fokú összetettségre.

A KAP következő reformjának bevezetéséhez elegendő időt kell hagyni

42. Korábban ajánlottuk, hogy a Bizottság kerülje el a támogathatósági időszakok átfedéseit, és a támogathatóságot lehetőleg hozza összhangba a programidőszakokkal, a többéves pénzügyi keretet pedig hozza összhangba az uniós stratégiai időszakokkal. A jelenlegi vidékfejlesztési programok végrehajtása későn indult el, amelynek okai részben az összetett szabályok, valamint a Bizottság által a terjedelmes programozási dokumentumok áttekintéséhez és jóváhagyásához igényelt idő.

A KAP outputjai, végeredményei és külső tényezői

A bizottsági közlemény a következők megállapításokat teszi az outputokról, a végeredményekről és a külső tényezőkről²⁴:

- A tagállamoknak reális és megfelelő célok elérésére kell törekedniük.
- Az eredményközpontú politikai tervezés követelményeihez kell igazítani a biztosítéki eljárást, ideértve a szilárd és mérhető mutatók, valamint a hiteles teljesítménymonitoring és az arra vonatkozó jelentéstétel kidolgozását és alkalmazását.

Az outputokat, eredményeket, hatásokat és célkitűzéseket összekapcsoló eredményes teljesítményrendszer szükségessége

43. A Bizottság jelenleg összetett és változatos teljesítményjelentési kerettel rendelkezik, amely számos mutatót tartalmaz. Ajánlottuk a mutatók számának csökkentését, hogy azok legyenek a középpontban, amelyek a legjobban mérik az uniós költségvetés teljesítményét.

44. A mutatók gyakran nem biztosítanak a szakpolitikai eredmények és hatások értékelése szempontjából lényeges információkat. A Bizottság által használt „eredménymutatók” gyakran nem az eredményeket, hanem az outputokat mérik (vagy egyes esetekben az inputokat), és nem kapcsolódnak egyértelműen az uniós célkitűzésekhez²⁵.

²⁴ Teljesítmény-ellenőrzési kézikönyvünkben úgy határozzuk meg az outputok fogalmát, hogy mindaz, ami a beavatkozásra fordított eszközök révén elkészül, illetve konkrét formát ölt. A végeredmények a beavatkozás végrehajtásából eredő változások, és általában az adott beavatkozás célkitűzéseihez kapcsolódnak. A végeredmények egyrészt az eredményeket ölelik fel, azaz azokat a közvetlen változásokat, amelyek a közvetlen címzetteknek a beavatkozásban való részvételük után merülnek fel, másrészt pedig a hatásokat, azaz a beavatkozás befejezése után megfigyelhető hosszabb távú társadalmi-gazdasági következményeket, amelyek a beavatkozás közvetlen címzettjeit vagy a beavatkozás hatókörén kívül eső közvetett címzetteket érinthetik.

²⁵ Világbank (2017) „*Thinking CAP: Supporting Agricultural Jobs and Incomes in the EU*” (A KAP átgondolása: a mezőgazdasági álláshelyek és jövedelmek támogatása az EU-ban).

45. Az előző programozási időszak (2007–2013) tekintetében megállapítottuk, hogy a Bizottság és a tagállamok nem bizonyították kellőképpen, hogy milyen eredmények születtek a vidékfejlesztési politika célkitűzéseivel kapcsolatban. Megállapítottuk, hogy a célkitűzések nem voltak kellően világosak, és a tagállamok Bizottságtól kapott támogatás ellenére – nem állítottak elő megbízható, következetes és kellőképpen releváns nyomonkövetési és értékelési információkat, hogy bizonyítsák a kitűzött célokkal kapcsolatban elért eredményeket.

46. A jelenlegi közös nyomonkövetési és értékelési rendszer bevezetése előremutató lépést jelentett, de a szakpolitikai teljesítményre vonatkozó információk továbbra is hiányosak és olykor nem megbízhatók. 2016-ban a Bizottság Belső Ellenőrzési Szolgálatra súlyos hiányosságokat tárt fel a célkitűzésekben, a felhasznált mutatókban és a gyűjtött adatokban, és megállapította, hogy ez ronthatja a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Főigazgatóság képességét arra, hogy nyomon kövesse és értékelje a KAP 2014–2020-as időszakban nyújtott teljesítményét, és beszámoljon arról. Arról is beszámoltunk, hogy a Bizottság teljesítményre vonatkozó dokumentumai nem mindig értékelik a felhasznált adatok minőségét²⁶.

A kifizetett összegek és a megállapított teljesítménycélok elérése közötti összefüggés

47. Jelenleg csekély következményekkel jár a tagállamok számára, ha nem nyújtanak megfelelő teljesítményt²⁷. A teljesítménytartalék alig ösztönzi a jobb eredményorientáltságot, mivel értékelése többnyire a kiadásokon és a végtermékeken alapul. Megállapítottuk azonban, hogy a megfelelő feltételrendszer és a hosszabb nyomon követési időszak növeli a projektek hasznosságának a valószínűségét.

A szakpolitikát nyomon kell követni, és szükség esetén ki kell igazítani

48. A 2014–2020-as időszakban ajánlottuk, hogy a Bizottság és a tagállamok gyűjtsenek kellő időben releváns és megbízható adatokat, amelyek hasznos információkkal szolgálnak a

²⁶ COM(2017) 497 final – az IAS 2016. évi éves jelentése.

²⁷ OECD: Költségvetés-tervezés és teljesítmény az Európai Unióban: Az OECD felülvizsgálata az eredményközpontú uniós költségvetéssel összefüggésben.

finanszírozott projektek és intézkedések eredményeire vonatkozóan. Ezeknek az információknak lehetővé kell tenniük az elköltött források hatékonyságára és eredményességére vonatkozó következtetések levonását, az uniós célkitűzésekhez a legnagyobb mértékben hozzájáruló intézkedések és projekttypusok azonosítását, valamint szilárd alapot kell biztosítaniuk az intézkedések irányításának javításához.

A KAP-pal kapcsolatos elszámoltathatóság

A bizottsági közlemény a következő megállapításokat teszi az elszámoltathatóságról:

Az eredményközpontú politikai tervezés követelményeihez kell igazítani a biztosítéki eljárást, ideértve a szilárd és mérhető mutatók, valamint a hiteles teljesítmény-nyomonkövetés és arra vonatkozó jelentéstétel kidolgozását és alkalmazását.

49. Az uniós elszámoltathatóságról és a közpénzellenőrzésről szóló állapotfelmérésünk az erős elszámoltathatósági, átláthatósági és ellenőrzési lánc hat kulcselemét nevezi meg:

- a szerepkörök és felelősségek egyértelmű meghatározása;
- vezetői bizonyosság a szakpolitikai célok elérésére és a források felhasználására vonatkozóan;
- teljes körű demokratikus felügyelet;
- korrekciós intézkedéseket/továbbfejlesztéseket lehetővé tevő visszacsatolások;
- erős felhatalmazás a független külső ellenőr számára, amelynek alapján ellenőrzi a beszámolókat, a szabályszerűséget és a teljesítményt;
- az ellenőrzési ajánlások végrehajtása és nyomon követése.

A JÖVŐBELI SZAKPOLITIKA ÉRTÉKELÉSÉNEK KRITÉRIUMAI ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

50. Üdvözöljük, hogy a Bizottság teljesítményen alapuló teljesítési modellre kíván áttérni. Ha e modellt jól hajtják végre, az javíthatja a KAP hatékonyságát és eredményességét.

Áttekintésünk alapján megfogalmazunk néhány kritériumot a jövőbeli KAP értékeléséhez (a

programok logikai modelljének szakaszai alapján), és rávilágítunk néhány előttünk álló kihívásra.

A KAP szükségleteinek értékelése

KRITÉRIUMOK:

- 1.1. A szükségleteket alapos bizonyítékok alapján azonosítják.
- 1.2. E szükségletek uniós szinten történő kezelése kimutathatóan hozzáadott értéket teremt.
- 1.3. A KAP-javaslatok figyelembe veszik a hosszú távú tendenciákat.
- 1.4. A KAP-javaslatok egyértelműek elosztási hatásaikat illetően.

51. A következő KAP sikerének biztosításához kapcsolódóan kulcsfontosságú kihívást jelent, hogy a kezelendő szükségleteket releváns és megbízható adatok felhasználásával azonosítsák. Az arra vonatkozó döntést, hogy mely szükségleteket célszerű kezelni, a potenciális uniós hozzáadott érték értékelése alapján kell meghozni.

52. Mivel a KAP egyes kifizetései a szakpolitikai javaslatok előterjesztése után 12 évvel is folytatódni fognak, e javaslatoknak figyelembe kell venniük a hosszú távú tendenciákat. Végezetül, a jól működő egységes mezőgazdasági piac a KAP fontos eredménye. Emiatt, valamint a méltányosság érdekében a KAP-javaslatokban szerepelnie kell azok elosztási hatásának.

A KAP célkitűzéseinek értékelése

KRITÉRIUMOK

- 2.1. Az uniós KAP-célkitűzéseket világosan meghatározták, és azok a feltárt szükségleteket és a KAP hosszú távú jövőképét tükrözik.
- 2.2. Az uniós KAP-célkitűzéseket a hatások és az eredmények szintjén számszerűsített célértékekre fordítják le.
- 2.3. Az uniós KAP-célkitűzések összhangban vannak más általános és ágazati uniós szakpolitikai célkitűzésekkel és nemzetközi kötelezettségvállalásokkal²⁸.

53. A szakpolitikától várt konkrét eredmények és hatások meghatározása a jövőben – a teljesítményalapú teljesítési modell keretében – még nagyobb kihívássá válik. Az Unió csak akkor lesz képes célkitűzéseinek elérésére, ha a tagállamok stratégiai terveikben kellően nagyratörő és releváns teljesítménycélokat vállalnak.

A KAP inputjainak értékelése

KRITÉRIUMOK:

- 3.1. A forrásokat a szükségletek értékelése és a várt eredmények alapján osztják el.
- 3.2. A forrásokat ott költik el, ahol a segítségükkel jelentős uniós hozzáadott érték érhető el.

54. Az egyik fő kihívás a teljesítményalapú teljesítési modell összekapcsolása a teljesítményalapú költségvetés-tervezéssel, amelyben a finanszírozás a feltárt szükségleteket és a várt eredményeket tükrözi. Világos követelményként kell meghatározni ezeknek az elveknek az alkalmazását a KAP stratégiai terveinek elkészítése során.

55. A közlemény nem tér ki a társfinanszírozásra. Jelenleg a 2. pillér esetében létezik társfinanszírozás. Az új teljesítési modell a két pillért egy stratégiai terv alatt egyesítené. A társfinanszírozás megléte vagy hiánya erőteljesen befolyásolja a KAP végrehajtása során

²⁸ Például az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye részes feleinek 21. konferenciája, a fenntartható fejlesztési célok és a Kereskedelmi Világszervezet keretében.

működő ösztönzők egyensúlyát. Az új teljesítési modell nem értékelhető anélkül, hogy világosak lennének a társfinanszírozás mechanizmusai. Az uniós társfinanszírozási arányoknak a beavatkozások különböző típusai és területei által nyújtott uniós hozzáadott értéket kell tükrözniük.

A KAP-folyamatok értékelése

KRITÉRIUMOK:

- 4.1. A szakpolitikát szilárd bizonyítékokon alapuló, költséghatékony eszközök segítségével hajtják végre.
- 4.2. Összhang van a KAP és más uniós politikák, valamint a KAP különböző eszközei között.
- 4.3. A végrehajtási szabályok egyszerűek, és nem rontják a költséghatékonyt.
- 4.4. Az új teljesítési modellre való áttéréshez megfelelő mechanizmusokra tesznek javaslatot.

56. A közlemény a mezőgazdasági termelőknek teljesített közvetlen kifizetések folytatása mellett áll ki, és a benne említett célkitűzések közül többet már a meglévő intézkedések is kezelnek. Ezért valószínű, hogy azok az intézkedések, amelyeket a tagállamok 2020 után be fognak vezetni, hasonlóak lesznek a jelenlegi intézkedésekhez.

57. A KAP stratégiai terveinek egyértelműsége és általános minősége kulcsfontosságú lesz a 2020 utáni KAP sikeréhez. E tervekben bizonyítani kell majd azoknak az eszközöknek a költséghatékonyt, amelyeket a tagállamok ki fognak választani és/vagy ki fognak alakítani, mégpedig szilárd bizonyítékok, ezen belül tudományos források és a meglévő intézkedések számbavétele alapján. A KAP stratégiai terveinek meg kell határozniuk, hogy a KAP különböző eszközei hogyan fogják kiegészíteni egymást, és azokat hogyan fogják összehangolni a vidéki térségeket érintő más szakpolitikákkal.

58. A Bizottságnak és a tagállamoknak a szabályok egyszerűsítésére kell törekedniük, arra összpontosítva, ami a teljesítményhez feltétlenül szükséges.

59. Továbbra is szükség lesz uniós szinten néhány alapvető szabályra. Ha megtartják a közvetlen kifizetéseket, az alapkövetelményeket az uniós jogban kell majd meghatározni. Az

uniós szabályoknak biztosítaniuk kell a tisztességes és az egyenlő versenyfeltételeket (ideértve az állami támogatásra vonatkozó szabályokat és a WTO-követelményeket).

60. Az is kritikus jelentőségű, hogy kellő időt hagyjanak az új teljesítési modellre való áttérésre, és ehhez megfelelő mechanizmusokat vezessenek be.

A KAP outputjainak, végeredményeinek és külső tényezőinek az értékelése

KRITÉRIUMOK:

- 5.1. Az eredményes teljesítményrendszerek kapcsolatot teremtenek a szakpolitika célkitűzései, valamint végtermékei, eredményei és hatásai között.
- 5.2. Egyértelmű összefüggés áll fenn az uniós költségvetésből kifizetett összegek és a megállapított teljesítménycélok elérése között.
- 5.3. A szakpolitikai teljesítményt és a releváns külső tényezőket nyomon követik, és a szakpolitikát szükség esetén kiigazítják.

61. A 2020 utáni KAP teljesítményalapú teljesítési mechanizmusa előtt álló egyik fő kihívás annak biztosítása, hogy az Unió olyan outputokért fizessen, amelyek relevánsak az uniós célkitűzések szempontjából, és amelyeket valóban megvalósítottak. A tagállami teljesítménycélok és az uniós célkitűzések közötti kapcsolatot a KAP stratégiai terveiben kell igazolni. Az outputok és az eredmények tényleges elérésére vonatkozó bizonyosságnak két forrásból kell származnia:

- a gazdálkodási teljesítményről való jelentéstétel alapjául szolgáló megbízható irányítási és kontrollrendszerek, amelyek nagyobb mértékben hasznosítják a modern technológiákat a valós idejű ellenőrzések érdekében;
- független külső ellenőrzés.

62. Ahhoz, hogy a 2020 utáni KAP teljesítményalapú szakpolitika legyen, egyértelmű kapcsolatnak kell fennállnia az elért eredmények és a kapott pénzügyi támogatás között. Ilyen mechanizmusokat alkalmazni lehetne mind a Bizottság és a tagállamok, mind pedig – amennyiben kivihető – a tagállamok és az egyes gazdaságok vagy projektek közötti kapcsolatokra.

63. A hatékony és eredményes pénzgazdálkodás biztosítása érdekében a Bizottságnak és a tagállamoknak időszerű információkra van szükségük arra vonatkozóan, hogy az intézkedések hatékonyan elérik-e a szakpolitikai célkitűzéseket. Szükség esetén ezeknek az információknak a felhasználásával ki kell igazítani a szakpolitikát és a kiadásokat.

Az elszámoltathatóság biztosítása

KRITÉRIUMOK:

6.1. Erős elszámoltathatósági és ellenőrzési lánc megléte.

64. A közlemény nem világítja meg a tagállamok és a Bizottság szerepében beálló változás jellegét, és ezt majd a jogalkotási javaslatban kell tisztázni. Jóllehet a dokumentum arról beszél, hogy nagyobb szerepet kapnak a tagállamok, kulcsszerephez juttatja a Bizottságot a KAP tagállami stratégiai terveinek jóváhagyása révén, „figyelembe véve a KAP uniós prioritásokhoz és célkitűzésekhez való hozzájárulásának maximalizálását és a tagállamok éghajlatváltozásra és energiára vonatkozó céljainak elérését”.

65. Az új teljesítési modell bevezetésének a jelenlegi irányítási struktúrák, ezen belül az ellenőrzési rendszerek erősebb elemeire kellene épülnie (például a MePaR-ra).

66. Az új teljesítési modellben központi helyen fog állni az uniós fellépés teljesítményére vonatkozó bizonyosság. A hatékony és eredményes pénzgazdálkodás biztosítása érdekében nemcsak az uniós kiadások eredményességére, hanem hatékonyságára és gazdaságosságára vonatkozóan is bizonyosságra lesz szükség. Ugyanakkor biztosítani kell az uniós kiadások jogszerűségét és szabályszerűségét.

I. MELLÉKLET – AZ E TÁJÉKOZTATÓT ALÁTÁMASZTÓ SZÁMVEVŐSZÉKI KIADVÁNYOK

JEGYZÉKE

Éves jelentések

A Számvevőszék éves jelentése a 2016-os pénzügyi év költségvetésének végrehajtásáról

A Számvevőszék éves jelentése a 2015-ös pénzügyi év költségvetésének végrehajtásáról

A Számvevőszék éves jelentése a 2014-es pénzügyi év költségvetésének végrehajtásáról

Különjelentések

10/2018. sz. különjelentés: „A mezőgazdasági termelők alaptámogatási rendszere: működik ugyan, de az egyszerűsítés, a célirányosítás és a támogatások szintjének konvergenciája szempontjából nem jelentős a hatása”

05/2018. sz. különjelentés: „A megújuló energia a fenntartható vidékfejlesztés szolgálatában: jelentős potenciális szinergiák, amelyek azonban nagyrészt kiaknázatlanok”

21/2017. sz. különjelentés: „A zöldítés: bonyolultabb, környezetvédelmi szempontból egyelőre még nem eredményes jövedelemtámogatási rendszer”

16/2017. sz. különjelentés: „Videkfejlesztési programozás: egyszerűsítésre és eredményközpontúbb megközelítésre van szükség”

15/2017. sz. különjelentés: „Előzetes feltételrendszerek és eredményességi tartalék a kohéziós politika területén: innovatív, de még nem eredményes eszközök”

10/2017. sz. különjelentés: „A fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott uniós támogatásnak célzottabban kellene elősegítenie a tényleges generációs megújulást”

2/2017. sz. különjelentés: „A Bizottság tárgyalásai a 2014–2020-as partnerségi megállapodásokról és kohéziós programokról: a kiadások célzottabban irányultak az Európa 2020 stratégia prioritásaira, de a teljesítménymérés rendszere egyre bonyolultabbá vált”

36/2016. sz. különjelentés: „A 2007–2013-as kohéziós és vidékfejlesztési programok lezárási eljárásainak értékelése“

34/2016. sz. különjelentés: „Az élelmiszer-pazarlás elleni küzdelem: az Európai Uniónak alkalma nyílik az élelmiszer-ellátási lánc erőforrás-hatékonyságának javítására“

31/2016. sz. különjelentés: „Az uniós költségvetés legalább egyötöde szolgáljon éghajlat-politikai célt: halad az ambiciózus munka, de nagy a kockázata, hogy nem teljesülnek a várakozások“

26/2016. sz. különjelentés: „A kölcsönös megfeleltetés eredményesebbé tétele és az egyszerűsítés elérése továbbra is kihívást jelent“

19/2016. sz. különjelentés: „A pénzügyi eszközök szerepe az uniós költségvetés végrehajtásában – a 2007–2013-as programidőszak tanulságai“

03/2016. sz. különjelentés: „A Balti-tenger eutrofizációja elleni küzdelem: további és eredményesebb fellépésre van szükség“

1/2016. sz. különjelentés: „Megfelelő-e a mezőgazdasági termelők jövedelmével kapcsolatos bizottsági teljesítménymérési rendszer kialakítása és megbízható adatokon alapul-e?“

25/2015. sz. különjelentés: „A vidéki infrastruktúrára nyújtott uniós támogatások: az ár-érték arány sokkal jobb lehetne“

23/2015. sz. különjelentés: „Vízminőség a Duna vízgyűjtő területén: haladás tapasztalható a víz-keretirányelv végrehajtása terén, de sok még a teendő“

20/2015. sz. különjelentés: „A mezőgazdasági nem termelő beruházásokra nyújtott uniós vidékfejlesztési támogatás költséghatékonysága“

12/2015. sz. különjelentés: „A tudástranszfer- és tanácsadási intézkedések gyenge irányítása kihat a tudásalapú vidéki gazdaság előmozdítását célzó uniós prioritásra“

5/2015. sz. különjelentés: „Sikeres és ígéretes-e a pénzügyi eszközök alkalmazása a vidékfejlesztés terén?“

23/2014. sz. különjelentés: „Hibák a vidékfejlesztési kiadásokban: a hibák okainak és kezelésének áttekintése“

4/2014. sz. különjelentés: „Az uniós vízpolitika célkitűzéseinek integrálása a KAP-ba: részleges siker“

12/2013. sz. különjelentés: „A Bizottság és a tagállamok tudják bizonyítani, hogy a vidékfejlesztési politikára előirányzott uniós költségvetést megfelelően költik el?“

10/2013. sz. különjelentés: „Közös agrárpolitika:„ A 73/2009/EK tanácsi rendelet 68. cikke keretében nyújtott különleges támogatást jól alakították ki és hajtották végre?“

8/2013. sz. különjelentés: „Az erdők gazdasági értékének növeléséhez az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott támogatás“

6/2013. sz. különjelentés: „A tagállamok és a Bizottság optimálisan használták fel a forrásokat a vidéki gazdaság diverzifikációjával kapcsolatos intézkedések megvalósításakor?“

1/2013. sz. különjelentés: „Eredményesnek és hatékonnak bizonyult-e az élelmiszer-feldolgozó iparnak nyújtott uniós támogatás a mezőgazdasági termékek értékének növelése tekintetében?“

8/2012. sz. különjelentés: „A mezőgazdasági üzemek korszerűsítésére irányuló támogatás összpontosítása“

7/2011. sz. különjelentés: „Megfelelő-e az agrár-környezetvédelmi támogatások rendszerének kialakítása és irányítása?“

Egyéb dokumentumok

Tájékoztató: Az uniós pénzügyek jövője: Az uniós költségvetés működésének reformja (2018)

Állapotfelmérés: Az energiaügyekkel és éghajlatváltozással kapcsolatos uniós fellépés (2017)

Tájékoztató: Az Európai Unió költségvetése: eljött a reform ideje? Tájékoztató a 2014–2020-as időszakra szóló többéves pénzügyi keret felülvizsgálatáról (2016)

Állapotfelmérés: Az uniós pénzeszközök leghatékonyabb felhasználása: állapotfelmérés az uniós költségvetési pénzgazdálkodást fenyegető kockázatokról (2014)

Állapotfelmérés: Hiátusok, átfedések és kihívások: állapotfelmérés az uniós elszámoltathatósági és közpénz-ellenőrzési rendszerekről (2014)

II. MELLÉKLET – A SZERZŐDÉS KAP-RA VONATKOZÓ CÉLKITÚZÉSEI

A KAP Szerződés szerinti célkitűzései (az EUMSZ 39. cikke):

- a **mezőgazdasági termelékenység** növelése **amúszaki fejlődés** előmozdításával, valamint a **mezőgazdasági termelés ésszerű fejlesztésének** és a **termelési tényezők**, így különösen a **munkaerő lehető legjobb hasznosításának** biztosításával;
- ily módon a **mezőgazdasági népesség megfelelő életszínvonalának** biztosítása, különösen a **mezőgazdaságban dolgozók egy főre jutó jövedelmének** növelésével;
- a **piacok stabilizálása**;
- az **ellátás hozzáférhetőségének** biztosítása;
- a fogyasztók **elfogadható ár** ellenében történő ellátásának biztosítása.

A Szerződés releváns horizontális célkitűzései:

- a foglalkoztatás magas szintjének előmozdítása (9. cikk),
- környezetvédelem a fenntartható fejlődés előmozdítása érdekében (11. cikk),
- fogyasztóvédelem (12. cikk) és állatjóléti követelmények (13. cikk),
- közegészségügy (a 168. cikk (1) bekezdése), valamint
- a gazdasági, társadalmi és területi kohézió (174–178. cikk).

A KAP 2014–2020-as időszakra vonatkozó célkitűzései (az 1306/2013/EU rendelet 110. cikkének (2) bekezdése):

- fenntartható élelmiszer-termelés, középpontban a mezőgazdasági termelők jövedelmével, a mezőgazdaság termelékenységével és az árstabilitással;
- a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás és az éghajlatváltozással összefüggő fellépések, középpontban az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásával, a biológiai sokféleséggel, a talaj- és vízgazdálkodással; valamint
- kiegyensúlyozott területi fejlődés, középpontban a vidéki foglalkoztatással, a növekedés előmozdításával és a szegénység visszaszorításával a vidéki területeken.

A 2020 utáni reform KAP-célkitűzései (az élelmiszer-ágazat és a mezőgazdaság jövőjéről szóló európai bizottsági közleményből):

- az intelligens és rugalmas mezőgazdasági szektor kialakításának elősegítése;
- a környezetvédelemmel és éghajlatváltozással kapcsolatos intézkedések ösztönzése, a környezetvédelmi és éghajlatváltozásra vonatkozó uniós célkitűzések eléréséhez való hozzájárulás;
- a vidéki térségek társadalmi-gazdasági felépítésének megerősítése.

EURÓPAI
SZÁMVEVŐSZÉK

Kiadóhivatal

EURÓPAI SZÁMVEVŐSZÉK
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Telefon: +352 4398-1

Megkeresés: eca.europa.eu/hu/Pages/ContactForm.aspx

Weboldal: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditors

© Európai Unió, 2018

Az olyan fényképek és más anyagok felhasználásához vagy reprodukálásához, amelyek szerzői jogainak nem az Európai Unió a tulajdonosa, közvetlenül a szerzői jog tulajdonosától kell engedélyt kérni.